

ágába ólomdrótból készült s maguktól működő, úgynevezett „áramszakító kapcsokat“ tett közbe, a midőn is minden egyes eset körülményeihez képest állapította meg a drótok kisebb vagy nagyobb vastagságát. A tűzkár-biztosító társulatok jól tennék, ha jól átgondolt szabályzatokat állapítanának meg az elektromosan világított épületek biztosíthatására nézve. Efféle

óvatos kikötések nélkül az elektromos világítás nem kevésbé veszélyes, mint a gázvilágítás, s ezzel pedig sok van mondva. Ott azonban a hol a kellő előfeltételeket pontosan teljesítik, minden esetre sokkal biztosabb és veszélytelenebb az elektromos-, mint a gáz-világítás. (Nature 1881, 25. köt. 636. szám.) P. L.

TARSULATI ÜGYEK.

Fegyzökönyvi kivonatok a társulat üléseiről.

XVI. VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS.

1882, jan. 11-ikén.

Elnök: SZILY KÁLMÁN.

Titkár felolvassa a könyvtár és pénztár megvizsgálására kiküldött bizottságok jelentéseit. — Tudomásul vétetnek; a közgyűlésen előterjesztetnek. A könyvtár vizsgáló bizottság azon indítványát, hogy a régiebb és ki nem egészíthető folyóiratok értékesíttessenek a könyvtár számára, elfogadja, kivételével a titkárt és könyvtárnokot megbizva, felkérvén, hogy az eredményről annak idején jelentést tegyenek a választmánynak.

Titkár jelentést tesz a Forgó tőke 1881-ik évi bevételeiről, és kiadásairól összehasonlítva az előiránnyal meg az 1880-ik évi bevételekkel és kiadásokkal, melyből kiderül, hogy a pénztári maradék 1881 végén 2503 frt. 74 kr. Kéri a választmányt, hogy ez összegből 1000 (egy ezer) forintot csatoljon az alaptőkéhez. — A választmány elhatározza, hogy a 2503 frt. 74 krból 1000 frt. az alaptőkéhez csatoltassék, a maradék pedig a következő év bevételi számlájára irassék.

Titkár előterjeszti a közgyűlés napirendjét. — Elfogadtatik.

Titkár előterjeszti az ajánlandók neveit az újonnan megválasztandó választmányi tagokra. — A választmány az ajánlandókat megállapítja és neveiket a közgyűlésen leendő kiosztás céljából kinyomatni rendeli.

Titkár jelenti, hogy a múlt év decz. 21-ikén a szerkesztő bizottság ülést tartott, melyben a Közlönyt illetőleg a lefolyt évben követett vezérelvek megtartása mellett nyilatkozott, kérve a választmányt, hogy a 3 ívvel való bővítést ez évben is engedélyezze; jelenti továbbá, hogy Dr. Horváth Géza a Gazdaságtan rovatának vezetésére

vállalkozott. — A választmány e vállalkozást örvendetes tudomásul veszi és elhatározza, hogy a Közlöny 1882-ik évben is 33 ivnyi tartalommal jelenhet meg, ha a közlemények megengedik.

Titkár jelezve, hogy az alapszabályok 19. §-a a Társulat belügyeinek rendezésére szabályzat megállapítását követeli, kéri a választmányt, hogy e tekintetben intézkedjenek. — A választmány a szabályzat egybeállításával a tisztii kart bizza meg.

Titkár előterjeszti a tagdíjjal hátrálékban levők kimutatását, mely szerint 1 évre adós 164, 2 évre 140, 3 évre 158, 4 évre 33, 6 évre 1, összesen 496 tag. — A rendes tagok létszáma 1881. decz. 31-ikén 5481; ezek közül fizetett 4557 vagyis 85%. — Tudomásul van.

Klein Gy. jelentést tesz a Tomcsányi Gusztáv részéről Társulatunknak ajándékozott Syringa Jósikea példányainak hova ajándékozásáról. Egy példányt a nemzeti múzeum, egyet az egyetemi gyűjtemény és egyet a polytechnikumi gyűjtemény számára szolgáltattott át a Társulat nevében. — Tudomásul van.

Titkár felolvassa Erismann levelét, melyben munkájának magyar kiadása felett örömet és a küldött díszpéldányokért köszönetét fejezi ki a Társulatnak. — Tudomásul vétetik.

Titkár jelentést tesz a Könyvkiadó vállalat negyedik ciklusáról. A vállalatnak van 1251 aláírója.

A Füzetes vállalatnak 1222 megrendelője van.

Az orsz. segélyből Kosutány T. munkája „Magyarország jellemzői b dohányainak

elemzése“ magyar nyelven megjelent; német szövege most készül.— Tudomásul van.

Titkár jelenti, hogy Dr. Müller Kálmán Budapesten 100 frttal a Társulat örökítő tagjai sorába lépett.— Örvedetes tudomásul szolgál.

Titkár elszomorodással jelenti, hogy a mult vál. ülés óta egy tagtársunk elhunyt

táról értesült. Flaskay József elhunyt T.-Szt.-Mártonban.— Szomorú tudomásul szolgál.

Kilépéseket bejelentették 43-an.— Tudomásul van.

Az új tagokul ajánlottak nevei felolvastattak és mindannyian, számra 46-an megválasztattak; velök a tagok létszáma, a vesztéseket levonva, 5506-ra emelkedett.

A Forgó Tőke pénztári kimutatása

az 1882. évi január hónap végén.

M e g n e v e z é s	1881		1882		M e g n e v e z é s	1881		1882	
	frt.	kr.	frt.	kr.		frt.	kr.	frt.	kr.
B e v é t e l.					K i a d á s.				
Maradék a megelőző évről	3721	83	2503	74	Alapítványul iratott .	2000	—	1000	—
Alapítványi és takarékpénztári kamatok, . . .	2	66	—	—	Bútorokra	—	—	—	—
Oklevelek díja	44	—	68	—	Fára, világításra	53	86	70	65
Helybeli tagdíj a folyó évre	1562	50	2032	—	Házbérre	—	—	—	—
Vidéki tagdíj a folyó évre	744	—	1251	—	Irodai költségre	5	06	—	—
Tagdíjhátralékok	159	—	172	—	Könyvtárra	128	61	140	75
Előreízetett tagdíjak	23	—	36	—	Irói díjak s népsz. előad.	605	92	172	55
Előfizetések és eladott kiadványok	257	15	240	75	Szerkesztők tiszteletdíja .	30	—	30	—
Füzetes Vállalat	231	50	273	80	Közlöny kiállítására . . .	521	31	481	69
Hirdetések	—	—	—	—	Füzetes Vállalatra	22	50	4	50
Vegyések	8	46	—	—	Kisebb nyomtatványokra .	26	50	41	05
					Oklevelek kiállítására . . .	18	30	14	10
					Tiszti személyzetre	503	15	661	02
					Szolgák fizetésére	170	—	80	—
					Postaköltségre	17	07	—	—
					Hirdető mellékletre	—	—	—	—
Összesen	6754	10	6577	29	Vegyés kiadásokra	133	80	135	70
					Rendkívüli kiadásokra . . .	—	—	38	40
					Pályakérdésekre	300	—	300	—
					Összesen	4536	08	3170	41

LEUTNER KÁROLY S. K., pénztárnok.

K Ö Z G Y Ű L É S

1882, jan. 18-ikán a m. t. Akadémia kis termében.

Elnök: SZILY KÁLMÁN.

I.

Elnök rövid beszéddel megnyitja az ülést. Örömmel jelezheti, hogy a lefolyt év is meghozta a Társulat életében gyümölcsét, a tudományos munkálkodást és a nagy közönség érdeklődését.

Ezután előterjeszti a közgyűlés napirendjét, bemutatja a mult évi közgyűlés hitelesített jegyzőkönyvét, a mai gyűlés jegyzőkönyvének vezetésére Paszlavszky József másodtitkárt, hitelesítésére pedig Bene Rudolf, Müller Kálmán és Nikl Mihály urakat kéri fel.

Titkár a választmány részéről előterjeszti:

1. hogy a mult évi közgyűlésen elfogadott alapszabályokat a Belügyminiszterium

1881. febr. 18-ikán 8476. szám alatt látta-mozta s ezóta a Társulat ügyei ez alapszabályok értelmében vezettettek. A megerősített új alapszabályok a választmány határozatából a Társulat minden egyes tagjának megküldettek. — Tudomásul vétetik.

2. Titkár, elmondva, hogy az országos segélyből évenként 4000 frt. áll a Társulat rendelkezésére a tudományos kutatások előmozdítására, melyből eddig évenként 2000 frtot fordított a Társulat pályadíjra, 2000 frtot pedig a beérkező munkálatok kiadási költségeire: a választmány részéről azt az indítványt teszi a közgyűlésnek, hogy, tekintetbe véve a kilátásban levő kész munkálatoknak nagyobb számban való beérkezését, melyek kiadása tetemes költséggel

jár, — pályadíjúl jelen évben — úgy mint a multévben is — ne 2000, hanem csak 1000 (egy ezer) forintot tüzzön ki és nagyobb összeget szánjon a munkák kiadására. — A közgyűlés ez indítványt elfogadja.

3. Titkár jelenti, hogy a választmány az új alapszabályok 17-ik §-a értelmében 8 tagját kisorsolta, azonkívül a mult évben a természetani szakban egy hely betöltetlen maradt és így a választmány ez évben 9 taggal egészítendő ki. A választmány, ugyancsak az alapszabályok értelmében, a megürlt helyekre tájékozásúl szakok szerint két-két tagot hoz ajánlatba, megjegyzvén, hogy minden szavazónak teljes szabadságában áll az ajánlottakon kívül másokra is szavazni. — Tudomásúl van.

Következik a választás megejtése.

Elnök szavazatszedőkül R ó z s a h e g y i Aladár elnöklele alatt Dietz Sándor és Szontágh Tamás urakat kérve fel, az ülést a szavazatok beadása alatt felfüggeszti.

A szavazatok beadatván, elnök újra megnyitja az ülést; a napirenden a tisztii jelentések következnek.

II.

TITKÁRI JELENTÉS.

— Fodor Józseftől. —

Tisztelt Közgyűlés!

Könnyű feladat a jó földben erős gyökert vert s megizmosodott fának életéből egy év történetét elmondani: a fa erősödött, lombosodott, gyümölcsseit megtermette. Társulatunk életével nincs másképen: az ez évben is erősödött tagjainak folyton emelkedő száma által, valamint a szeretet és érdeklődés által, a melylyel a tagok az ő élete, működése iránt viseltetnek, — és meghozta a Társulat ez évben is azokat a szellemi gyümölcsöket, a melyek nemzetünk művelődésében oly fontos feladattal bírnak.

Engedjék meg, hogy Társulatunk ez évi tevékenységét híven ábrázoljam.

Tudják jól, hisz alapszabályaink fundamentális tételét képezi, hogy a Társulat ügyeinek kormányozásában a vezérlő szerep a Választmányt illeti. Először is tehát az ő ez évi intézkedéseit kívánom előadni.

A lefolyt évben a Választmány 7 rendes ülést tartott, a melyekben a Társulat beléletére vonatkozó minden ügyet beható tanácskozás alá vett. Nem akarom a t. Közgyűlés figyelmét amaz ügydarabok felsorolásával fárasztani, annál kevésbé, mert azok, vagy legalább is a figyelmet érdemlők a Közlönyben mindenkor közzététettek. Csupán a nagyobb jelentőségű intézkedéseket fogom röviden vázolni.

1. A választmány kiváló figyelmet fordított a Társulat *anyagi érdekeire*. Ez évi első ülésében mindjárt megállapította az

1881-re szóló, a Társulat *Forgó Tőkéjére* vonatkozó költségvetés előirányzatát. A kéznél levő nyomtatott kimutatásból megláthatja kiki az előirányzat s a tényleges költség minden egyes számadatát. Az előirányzásnál a lefolyt év tényleges viszonyai voltak irányadók s csak örömrünkre szolgálhat, hogy a bevétel mégis az előirányzottnál magasabb, a kiadás ellenben kevesebbet tett ki, és hogy ezek után 2503 frt. 74 krnyi pénztári maradékkal zárhattuk le az évet, a mely összegből 1000 forintot a Választmány a Társulat saját alapítványképen az alaptőkéhez rendelt csatoltatni, míg 1503 frt. 74 kr. 1882-ik évre mint pénztári maradék átvitetett. — De megérdemli a bevételi s kiadási kimutatás a részletesebb megtekintést is; jól láthatjuk belőle, az egyes számtételek természetét. Észrevehetjük, hogy Társulatunk *bevételeiben* az eladott kiadványaink okoznak legnagyobb gyarapodást a mult évvel szemközt, míg a hirdető melléklet kevésbé jövedelmezett. A *kiadások* rovatában jelentékeny szaporodást mutat a Közlönyre fordított költség, a mely 821 frt. 51 krrel több, mint a mult évben, továbbá a népszerű előadásokra s a megfelelő Népszerű Előadások Gyűjteményére fordított kiadás (787 frt. 64 krrel több) valamint a 600 forintra rugó pályadíj, melyet Társulatunk a lefolyt évben kiadott. Megvagyok győződve, hogy a t. Közgyűlés kiadásainknak ebben az irányban való tetemes, mert összesen 2209 frtot s 15 krt kitevő növekedését csak örömmel tekinti. Gyümölcsözni fog ez a szellemi munkásságra fordított összeg csak úgy, sőt sokszorta inkább, mintha megtakarítva vele alaptőkeinket növeljük vala.

De azért *Alaptőkének* növekedése sem szenvedett csorbát, sőt öröndetes fejlődést mutatott. A mint a pénztárnok részletesebb jelentéséből ki fog tűnni, s a mint ez a nyomtatásban kéznél levő kimutatásból is látható, alaptőkének a lefolyt évben is gyarapodott, még pedig az alapító és örökítő tagoktól befolyt adomány által: 490 frt. 05 krrel s a Társulatnak jövedelméből (a forgó tőke jövedelméből s a könyvkiadó vállalat tiszta hasznából) saját alapítványképen befektetett összegből: 4379 frt. 05 krrel. Összesen pedig a lefolyt évben *alapítványi tőkének* készpénzben, értékpapirokban és kötelezvényekben 5387 frt. 54 krrel gyarapodott.

Kétségtelen, hogy *Társulatunknak legdökezübb adományozója s legfáradhatatlannabb megalapítója maga a Társulat.*

2. Reátérek a választmány intézkedéseire a *szellemi munkásság* érdekében. Szólni fogok Társulatunk *nyilvános üléseiről*, a melyek a Választmány részéről a legbehatóbb figyelemben részesülnek.

Szakgyűlésünk ez évben 8 volt; közöttük egy *rendkívüli*. Előadást tartottak:

Dr. Ónody (Finkelstein) Adolf: a) a tapintó szőrőről; b) a szemmozgató izmok érző idegeiről; c) a sugárdúc alak-tani jelentőségéről; d) az idegek szabálytól eltérő alakjainak jelentőségéről.

Dr. Rózsahegyi Aladár: a) „Adatok a talajbacillusok élettanához”; b) a Pasteur-féle védő oltásról lépene ellen.

Dr. Babes Viktor: a) a különböző betegségeknel az emberi szervezetben található baktériumokról; b) a vörös verejtékről; c) bőrön talált új penészgombáról.

Dr. Borbás Vincze: a) ágtalan növényrészek kivételes elágazásáról s egyéb morfológiai eltérésekről a növényeknél; b) bemutatta „Flora exsiccata Austro-Hungarica” című vállalat megjelent két centuriáját.

Dr. Szily Kálmán: bemutatta s ismertette Barát Nándor „Szerény értekezés a csillagásatról” című munkájának kéziratát.

Dr. Wartha Vincze: az újabb szerkezetű erősen világító gázlámpákról.

Heller Ágost: a villámcsapásokról.

Dr. Horváth Géza: a) a rovarok okozta hybrid képződés egy esetéről; b) a gubacsképző levéltetvekről.

Schuller Alajos: a) a Carnelley-féle kísérletről, b) az ozón világításáról.

Dr. Entz Géza: a véglények kikészítésének és állandó eltartásának módjáról.

Dr. Fuchs Dávid: a lakások nyári klímájáról.

Dr. Szabó Ferencz: a virágok fejlődéséről.

Dr. Török Aurél: az észak-afrikai dolmenleletekről.

Összesen 14 előadó 22 tárgy fölött értekezett. Ezen előadások kiterjeszkedtek a természettudományok majdnem valamennyi ágaira, sok újat s érdekeset nyújtva a Társulat tagjainak.

Most egy éve azt a kérdést vettem fel ezen a helyen: hogy minő szakgyűléseinknek látogatottsága? Akkor a felelet nem volt kielégítő; Magyarország fővárosában a természettudományi szakmunkálkodást nem kísérték annyian figyelemmel, a mennyien erre a magyar tudományosság központjában hivatva vannak, s a mennyit az előadások tárgyuknál fogva megérdemltek.

Es ebben az esztendőben miként alakultak e viszonyok? Félreismerhetetlenül jobbra: örvendetes gyarapodás volt észrevehető a legtöbb előadás látogatottságát illetőleg. De ez sem elégíthet ki bennünket teljesen, sőt inkább új tevékenységre serkent, hogy sakköreink és a magasabb mű-

veltséggel bíró közönség eleven érdeklődését még inkább felébreszthessük.

Erre a célra a Választmány el is határozta már, hogy a jövőre évenként két vagy több nyilvános előadás tartassék, a Választmány által felkérendő szakférfiak által, olyan tágasabb keretű kérdések fölött, a melyek valamely tudomány-szakasznak újabb s nagyobb jelentőségű haladását ölelik fel magukba, s a melyek nem csupán a szakférfiú figyelmére érdemesek, de képesek azon sokkal tágasabb körökben is érdeklődést ébreszteni, a melyek műveltségüknel fogva a természettudományok újabb haladását képesek megérteni és hajlandók is méltányolni, hacsak a tárgy maga általános és magas jelentőséggel bír és az előadás s a bemutatások eléggé tanulságosak.

Örömmel jelenthetem egyszersmind, hogy kilátás van arra, hogy már a legközelebbi időben, még a nyári szünidők beállása előtt, három olyan általánosabb érdeklő referáló előadásnak lehetünk tanúi.

Népszerű természettudományi estélyeink teljesen meggyökeresedtek már, s egyre szélesebb társadalmi körökből gyűjtik a hallgatóságot. Előadást tartottak az év folytán:

Szabó József, a mikroszkópról a geológiában.

Herman Ottó két előadást tartott az átalakulások világáról.

Báró Eötvös Loránd egy előadást „A cseppekről”.

Lengyel Béla egy előadást „A semmiről”.

Kétli Károly, az idegrendszer némely rendes és beteges működéséről.

Vambéry Armin, a legújabb népvándorlási mozgalmakról a keleten.

König Gyula „A véletlenről”.

Müller Kálmán a tüdőről és a lélegzésről.

3. Mint az előbbi években, úgy a most lefolytban is a választmány szakadatlanul azon volt, hogy *országos érdeklő kutatások* megindítása s a már foganatban levőknek folytonos figyelemmel kísérése által a tudományos munkásságot élénkítse. Ezen kutatásoknak, valamint az azok alapján készült munkák kiadásának segélyezésére államkormányzatunk évente s ezen évre is 4000 forintot bocsátott a Társulat rendelkezésére. Ezen összeg teljességében s kizárólag ilyenmű tudományos kutatások megindítására s azok eredményeinek közzétételére fordítatik, s abból a legcsekélyebb részt sem vesz a Társulat igénybe saját szükségleteinek vagy kiadásainak fedezésére.

Tudományos kutatásokkal a jelen év folyamán megbízta a Választmány nyilvános pályázat alapján:

Schafarzik Ferenczet, a ki a

Cserhát eruptív kőzeteit írja le, s a kinek azért a Választmány 800 frtnyi tiszteletdíjat biztosított, — továbbá

Budai Józsefet, a ki a Persányi hegysor eruptív kőzeteit fogja megvizsgálni s leírni, s a kinek a Választmány 200 frtnyi tiszteletdíjat ajánlott föl.

A nevezetteknek kívül jelenleg még 21-en vannak a választmány részéről tudományos kutatásokkal megbízva s örömmel konstatálhatjuk, hogy a megbízottak általában lankadatlanul járnak el a magukra vállalt buvárkodásban, olyannyira, hogy bizton elvárhatjuk, hogy munkáik gyümölcsét mihamarább magunk előtt fogjuk láthatni.

Ugyan a tudományos munkásság további buzdítása céljából ajánlja a Választmány jelen Közgyűlésünknek, hogy nyílt pályázatot írjon ki az országos segélyből, mezőgazdasági munkákra; továbbá ajánlja titkos pályázatnak a kihirdetését is a *Bugát-féle* alaptól egy növényteni kérdésre.

Vége még ezen a Közgyűlésen alkalom lesz az egybegyűlt tagoknak a most két éve kiírt *Bugát-féle* pályadíjra beérkezett tudományos munka iránt határozni.

4. Társulatunk *kiadványaira* térek át. A ki Társulatunk életét kevésbé ismeri, csak ritkán bír fogalommal arról a nagy kiterjedésű irodalmi munkásságról, a mely Társulatunk kebelében foly. Kiadványaink ugyanis négy csoportra oszlanak s együtvéve terjedelmes ívszámot töltenek be.

Először *Közlönyünket* említem, a melynek 137—149-ik füzete a lefolyt esztendőben bővített, 33 ívnyi terjedelemben, jelent meg. *Közlönyünk* kiállítására a lefolyt évber 7441 frt. és 67 krt fordítottunk.

Második sorban a *szaktudományi irodalmat* említem.

Kiadtuk a lefolyt évben az Országos Segély költségén Schenzl Guidó-nak „*Adalékok a magyar koronához tartozó országok földmágnassági viszonyainak ismeretéhez*” című munkáját, még pedig kolumnásan magyar és német nyelven. A munka 69 nyomtatott ívre terjed s két táblázattal valamint 6 térképpel van ellátva. Sok évi fáradságtalan, áldozatkész és tudós munkásságnak gyümölcse ez a vaskos kötet, a melynek köszönhetni, hogy Magyarország is mágnassági viszonyainak földterítése s megállapításában a szomszéd kultúr-népek mellé sorakozhatik.

Elkészült továbbá Kosutány Tamás „Magyarország jellemzőbb dohányainak chemiai és növényélettani vizsgálata” című munkájának II. és III. része, a mely 9 ívre terjed s számos táblázattal van gazdagítva. A Választmány határozatából a magyar szövegen kívül német fordítása is kivonatban közzé fog tétetni.

A felsoroltakon kívül még egész sora a tudományos szakmunkáknak részben készen áll a kiadásra, részben a legközelebbi időben be fog érkezni: ilyenek Hazslinszky Frigyes, Dr. Entz Géza, Dr. Plósz Pál és Csanády Sándor, Inkey Béla, Krenner Sándor, Mocsáry Sándor, Pethó Gyula s talán még másoknak a munkái is.

Könyvkiadó vállalatunk ez esztendővel a 3-ik ciklust lezárta s egy új, a negyedik ciklusba lépett. A harmadik ciklust Topinard Pál „*Anthropológia*” című munkájával fejeztük be, a mely ez év folytán jelent meg 50 ívnyi terjedelemben, 52 ábrával. A francia tudósnak ezt a szelleműs, tanulságos művét Török Aurél és Pethó Gyula fordították, gondos és szép nyelvezetökkel csak növelve azt az értéket, a melylyel a munka már önmagában bírt.

Most egy éve, a midőn a 3-ik ciklusnak eredményéről szóltam, abbéli reményemet fejeztem ki, hogy Társulatunknak eme kiadványaiból tiszta haszna fog maradni; ma, a midőn a 3-ik ciklusról szóló számítások le vannak zárva, tudjuk, hogy reményünk beteljesült: a 3-ik ciklus is nemcsak hogy meghozta a kiadás költségeit, de már eddig is 700 frt. 99 kr. tiszta hasznot eredményezett; pedig Reclus munkájának kiadásánál nem kiméltünk költséget, hogy a mű írójának nagy nevéhez méltó kiállításban jelenhessen meg.

Kiadványainkról fenmaradó ama tiszta hasznot, úgy mint a megelőző években, most is a Társulat alaptökéjéhez csatolta a Választmány.

A negyedik ciklus kiadásra szánt munkáinak címeit a t. Közgyűlés bizonyára ismeri. Örömmel jelenthetem, hogy nemsokára a tartalommal is megismerkedhetnek aláíróink. Czóglér Alajos-nak „*A fizika története*” című munkája a nyomdában annyira előre haladt, hogy még a tavasszal az első kötetet szét fogjuk küldhetni, arczkép mellékleteivel együtt; biztosan elvárhatjuk továbbá, hogy még ez év folytán elkészül ugyan e munka második kötete is; sőt elkészül Emerynek „*A növények élete*” című botanikai munkája is, melyet a Választmány határozatából ép oly díszesen fog Társulatunk kiállítani, mint Reclus munkáját.

Kiadványaink között végül a legszerényebbre, a „*Népszerű természettudományi előadások gyűjteményére*” térek át. E gyűjteményben a lefolyt esztendőben megjelent a IV-ik kötet, a 26—31-ik füzettel, ú. m.: Herman Ottó „Az átalakulások világáról”.

Gerando Attila „Két hét a székyélföldön”.

Schulek Vilmos „A nézésről munkálkodás közben”.

Szabó József „A mikroszkóp a geológiában”.

Vámbery Armin „A legújabb népvándorlási mozgalmak a keleten”.

Kétfli Károly „Az idegrendszer némely rendes és beteges működéséről”.

Most egy éve a Választmány elhatározta, hogy ezen gyűjtemény évenként egy-egy befejezett kötetben jelenjen meg s hogy díja alábbszállíttassék. Ily módon remélte a Választmány, hogy a népszerű előadások olyannyira becses tartalmát nagyobb körben gyűnőlcsozóvé teheti. És e reményben nem csalatkozott: a „Népszerű előadások Gyűjteményé”-nek ma már 1215 aláírója van. De e fölött nincs is okunk csodálkozni. A gyűjteménynek ára ugyanis oly alacsonyra van szabva, hogy a legnagyobb népcsaládok irodalmában alig találjuk annak párját: a magas szöveggel irt 16¹/₂ ivnyi s 81 legnagyobbbrészt eredeti ábrával, 4 képpel és egy színes könyomatú táblával illusztrált kötetnek ára csupán 1 forint volt.

A gyűjtemény V-ik kötete most indul meg. Sajtó alatt van s rövid időn szétküldjük annak 1-ső füzetét, Müller Kálmán előadását „A tudóról és lélekzésről.”

Ez volt t. Közgyűlés a lefolyt évben Társulatunk irodalmi munkássága. Itt fekszenek előttünk ez évi *kiadványaink*, a melyek *együtt véve 178 nyomtatott ivre terjednek és 205 ábrával, 14 képpel és 9 könyomatú táblával vannak illusztrálva.*

Engedje meg a t. Közgyűlés, hogy Társulatunk munkásságának eme vázolósa után reá térhessek röviden még arra is, miként alakultak a viszonyok ezen évben a Társulat tagjait illetőleg. A lefolyt évben *örökítő tagok* lettek, illetőleg alapítványt tettek:

Dr. Perémi Gábor: Tolmácson, 70 frt. 5 krral.

Dr. Wagner Pál, Kis-Hartán, 100 frttal, értékpapírban (hagyaték).

Nikl Mihály, Budapesten, 100 frttal, készpénzben.

Sipos Pál, Szikszón, 60 frttal készpénzben.

Dr. Kéty Károly, Budapesten, 100 frttal, végre a legújabbban

Dr. Müller Kálmán, Budapesten, 100 frttal.

Továbbá az első hazai takarékpénztár már régebben tett 300 frtos alapítványát megtoldotta 200 frttal, készpénzben.

A *rendes tagok* sorába a választmány 102 új tagot választott meg, vagyis 38-al többet, mint a megelőző esztendőben.

A mily öröndetes a tagok számának ez a gyarapodása, ép oly sajnos másrészt a vesztéség, a melyet a halál Társulatunkra ró. A lefolyt esztendő alatt 70 tagtársunk ellhunytáról értesültünk; köztük van T a k á c s

János is, a kit még ma egy éve magunk között tisztelhetünk, örömtől sugárzó arczzal, mint mindig, valahányszor ezen Társulat ünnepén részt vehetett, a melyet oly melegen szeretett. Ő tudta miként fejlődött nehezen s egyenként egybegyűjtött tagokból ez a Társulat, a mai tekintélyes és élet-erős testületé. Már 1846-ban tagja volt Társulatunknak. 1850-ben, a mikor úgy lát-szot, hogy Társulatunk szétzúzatott, Ő volt egyike azoknak, a kik a szétmorzsolts részeket egybegyűjtve új egészszé alkotni igyekeztek. 1851-től 1855-ig első titkára, 1877-től 1879-ig alelnöke, 1880-tól pedig tiszteleti tagja volt Társulatunknak, s azon a hosszú 35 esztendőn keresztül, a mely taggá választatásától gyászos haláláig elmúlt, soha sem szünt meg Társulatunk érdekében munkálkodni. Áldás emlékére!

Az elhunytakon kívül elveszítettünk tagtársaink sorából kilépés és kitorlás által 206-ot, és így a vesztésegeket leszámítva Társulatunk tagjainak száma a mai napon 5506, kik között 118 alapító és örökítő és 98 hölgy van.

Ez volt t. Közgyűlés Társulatunk életében a 42-ik év története; ez volt a lefolyt esztendőben munkálkodásának eredménye.

III.

PÉNZZÁRNOKI JELENTÉS.

— Leutner Károlytól. —

Tisztelt Közgyűlés!

Kiosztott számadásom szerint az évi pénztári forgalom 1881 végével 66,109 frt. 22 kr. bevételt, 51,093 frt. 08 kr. kiadást és 15,070 frt. 14 kr. pénztári készletet mutat.

Miként oszlik fel a forgalom az egyes számlák szerint, az a nyomtatott pénztári számadásból elég világosan kitűnik, s így jelentésemben csupán az eredmények bővebb megvilágítására szorítkozom.

Az *alapítványok számlájában* az 1881-ik év végén kimutatott 44.234 frt. 15 krnyi alaptőke, összehasonlítva az 1880-ik évben kimutatott 38,846 frt. 61 krral, 5387 frt. 54 kr., azaz 13·8%-kal való növekedést mutat, — melyhez

1. az Első hazai takarékpénztár hazafias adománya . . . 3·71%-kal
2. az örökítő tagok . . . 5·38%-kal
3. a vett értékpapírok árfolyamából származó nyereség . 9·62%-kal
4. maga a Társulat a forgótőkéből és a könyvkiadó vállalatból 81·29%-kal járult.

Ez az eredmény annál öröndetesebb, mert abból kitűnik, hogy a Társulat nemcsak életre képes, hanem önnönmaga a leg-erősebb támasza és alaptőkéjének a legbő-kezőbb gyarapítója, — mi csakis a választ-

mány czélszerű intézkedéseinek és a Társulat vezetői részéről ez intézkedések lelkiismeretes és tapintatos fogantatásának köszönhető.

Ha a *forgó tőke számlájának* 1881-ik évi 26,749 frt. 11 krnyi összes bevételét és 24,245 frt. 37 krnyi összes kiadását a megelőző évivel összehasonlítjuk, az eredmény első tekintetre kedvezőtlennek tűnik fel.

Ez azonban csak látszólag ilyen; mert ha a két év megfelelő bevételi tételeit összehasonlítjuk, látni fogjuk, hogy a tagdíjakból és tagdíjhátralékokból befolyt összegek különbözőzeti oly csekélyek, hogy egy 5400 tagból álló társulatnál hátrányos következtetések egyáltalában nem szolgálhatnak okul.

Itt a legnagyobb különbséget az okozza, hogy a hirdetésekben 1881-ben 1067 frt. 14 krrel kevesebb folyt be mint 1880-ban, a mi leginkább onnan ered, hogy a közönség hirdetései közzétételében mindinkább a gyorsaságot keresi, mit egy havi folyóiratnál nem találhat meg; s megjegyzendő, hogy ezen című bevétel növekedése semmiféle kapcsolatban sincs a Társulat munkálkodásával, mi okból a választmány ez esetleges bevételt nem is szokta az előirányzatba felvenni. — Ellenben a Társulat működésével szoros kapcsolatban levő „Népszerű természettudományi előadások” füzeteinek eladásából 1386 frt. 97 kr.-ral több folyt be mint 1880-ban. — Ha tehát a hirdetések díját, mint esetleget figyelmen kívül hagyjuk, az tűnik ki, hogy a forgó tőke az 1881. évben jelentékenyen emelkedett.

A forgó tőke 1881. évi összes kiadása 595 frt. 4 krrel nagyobb ugyan az előző éviénél, de ezen többlet teljesen elenyészik, ha tekintetbe vesszük, hogy a forgó tőke 1881-ben pályadíjakra 600 frtot adott ki, az alaptőkéhez pedig 2000 frttal többlet engedett át mint 1880-ban.

Ezt figyelembe véve, a forgó tőke 1881-ik évi kiadása 21,645 frt. 37 kr-ra apad, s ez esetben, ámbátor a Társulat a szellemi tevékenység előmozdítására (péld. a Közlönyre) jelentékenyen többlet áldozott, mégis 2005 frttal kevesebb az 1880-ik éviénél.

Az országos érdeklő kutatások és közlemények számlájáról szólva, ki kell emelnem, hogy miután a Társulat az e czímen befolyt összegeket tisztán a kítűzött célra szenteli s azokból közvetlen hasznot nem hűz, egyszerűen csak annak jelentésére szorítkozom, hogy az 1881. évi összes bevétel 10,375 frt. 59 kr., az összes kiadás pedig 4568 frt. 62 kr., az 1882-ik évre átvendő pénzkészlet pedig 5806 frt. 97 kr.

A *Könyvkiadó vállalat* pénzforgalmáról a következőket adhatom elő: A III-ik ciklus az 1881-ik évben befejeztetvén, érdekes lesz talán a lefolyt három ciklus bevételét, kiadásait valamint az eredményeket egymással összehasonlítani. — Erre nézve megjegyzem, hogy az egyes ciklusokat mindig csak a 4-ik év végével tekintetben befejeztetteknek, s hogy az ekként kapott adatokat használtam fel az összehasonlítás alapjául.

	<i>I-ső ciklus</i>	<i>II-ik ciklus</i>	<i>III-ik ciklus</i>
<i>Összes bevétel.</i>	27476 frt. 14 kr.	31037 frt. 60 kr.	36428 frt. 33 kr.
A bevétel növekedése az I-ső és II-ik ciklust viszonyítva	=13 % ;	a II : III=14.8 % ;	az I : III=30.8 %
<i>Kiadások :</i>			
1. Fordítói és revizori díjakra	6114 frt. 14 kr.	6118 frt. 50 kr.	5154 frt. 12 kr.
2. Műmellékletekre	1692 " 40 "	2262 " 52 "	6775 " 76 "
3. Nyomtatásra	9800 " 93 "	10395 " 97 "	11505 " 69 "
4. Könyvkötésre	3544 " — "	4468 " 90 "	4865 " 40 "
Tehát az összes kiállítási költség	21151 frt. 47 kr.	23245 frt. 89 kr.	28300 frt. 97 kr.
A kiállítási költség növekedése az I-ső és II-ik ciklust viszonyítva	=9.9 % ;	a II : III=21.3 % ;	az I : III=33.8 %
Ha a tiszta kiállítási költségekhez az <i>irodai költségekre, szállításra, tiszti díjazásra és szolgáltatásra fordított költségeket hozzáadjuk.</i>	18.8 % 4907 frt. 60 kr.	22.2 % 6656 frt. 92 kr.	20.8 % 7426 frt. 37 kr.
Az összes kiadás lesz	26059 frt. 07 kr.	29902 frt. 81 kr.	35727 frt. 34 kr.
Az összes kiadás szaporodása az I-ső és II-ik ciklust viszonyítva	=14 % ;	a II : III=16.3 % ;	az I : III=37.0 %
Az alaptőkéhez áttett tiszta bevételek	1417 frt. 07 kr.	1143 frt. 79 kr.	700 frt. 99 kr.
vagyis az összes bevételek százalékaiban	5.1 %	3.6 %	1.9 %

Már ebből, de különösen a kiadások egyes tételeinek összehasonlításából kitűnik, hogy a Társulat e vállalatnál korántsem anyagi haszonra, hanem főképp oda törekedett, hogy a tagok szellemi követelményeinek minél inkább megfeleljen. — Végre eme vállalatból a hazai tudományosságra háromló szellemi haszonnak megítélhetésére elég csak

annyit mondanom, hogy a Társulat e vállalat fennállása óta, — 1872 óta — a megjelent művekből 30,500 kötet könyvet bocsátott a hazai közönség használatára, s ezáltal szá munkra is hozzáférhetőkké tette a külföldi irodalomnak legjelesebb természettudományi műveit.

* * *

A KIR. MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT PÉNZTÁRÁNAK ÁLLÁSA 1881 VÉGÉN.

I.

PÉNZTÁRI EGYBEVETÉS 1881-İK ÉVI DECZEMBERHÓ 31-İKÉN.

Bevétel:

1. Az 1880-ik évről maradt <i>takarékpénztári betételek</i>	16200	frt.	—	kr.	
2. Az 1880-ik évről maradt <i>készpénz</i>	103	"	79	"	16303
3. Az 1881-ben befolyt <i>alapítványok és örökítő tagdíjak</i>	290	"	05	"	
4. Az „Első hazai takarékpénztár“ <i>alapítványa</i>	200	"	—	"	
5. A forgó tőke 1880-iki tiszta bevételéből tett <i>alapítvány</i>	2000	"	—	"	
6. A forgó tőke 1881. évi bevételeinek 5%-a <i>alapítványul</i> iratott	1150	"	—	"	
7. A Johnson „Miből lesz a termés“ című munka olcsóbb kiadásából befolyt összeg <i>alapítványul</i> iratott.	53	"	36	"	
8. A könyvkiadó vállalat I-ső ciklusának az 1881-ik évi tiszta <i>bevétele</i> az <i>alaptőkéhez</i> csatoltatott	260	"	39	"	
9. A könyvkiadó vállalat II-ik ciklusának az 1881. évi tiszta <i>bevétele</i> az <i>alaptőkéhez</i> csatoltatott	214	"	31	"	
10. A könyvkiadó vállalat III-ik ciklusának 1881. évi tiszta <i>bevétele</i> az <i>alaptőkéhez</i> csatoltatott	700	"	99	"	
11. Kisorsolt értékpapírok után az <i>alaptőke</i> részére befolyt	2784	"	—	"	7653
12. A <i>forgó tőkének</i> 1881-ik évi <i>összes bevétele</i>					23027
13. Az „ <i>országos érdekű kutatások és közlemények</i> “ 1881-ik évi <i>összes bevétele</i>					4500
14. A <i>könyvkiadó vállalat</i> I-ső ciklusának 1881-ik évi <i>összes bevétele</i>	341	"	05	"	
15. A <i>könyvkiadó vállalat</i> II-ik ciklusának 1881-ik évi <i>összes bevétele</i>	252	"	—	"	
16. A <i>könyvkiadó vállalat</i> III-ik ciklusának 1881-ik évi <i>összes bevétele</i>	5676	"	50	"	
17. A <i>könyvkiadó vállalat</i> IV-ik ciklusának 1881-ik évi <i>összes bevétele</i>	8355	"	50	"	14625
Bevételek <i>főösszege</i>					66109
					22

Kiadás:

1. Az <i>alaptőke</i> pénzbeli bevételeiből vásárolt <i>értékpapírokra</i> .	6010	frt.	56	kr.
2. A <i>forgó tőke</i> számlájában kimutatott <i>összes kiadás</i>	24245	"	37	"
3. Az „ <i>országos érdekű kutatások és közlemények</i> “ számlájában kimutatott <i>összes kiadás</i>	4568	"	62	"
4. A <i>könyvkiadó vállalat</i> I-ső ciklusának számlájában kimutatott <i>összes kiadás</i>	341	"	05	"
5. A <i>könyvkiadó vállalat</i> II-ik ciklusának számlájában kimutatott <i>összes kiadás</i>	252	"	—	"
Átvitel	35417	"	60	"

	Áthozat	35417	frt.	60	kr.	
6.	A <i>könyvkiadó vállalat</i> III-ik ciklusának számlájában kimutatott összes kiadás	12346	"	26	"	
7.	A <i>könyvkiadó vállalat</i> IV-ik ciklusának számlájában kimutatott összes kiadás	3275	"	22	"	51039
8.	A <i>takarékpénztárban</i> elhelyezett készpénz					12200
9.	Az 1882-re átvendő <i>pénztári maradvány</i>					2870
	Kiadások főösszege	66109	"	22	"	

II.

ALAPÍTVÁNYOK SZÁMLÁJA.

		B e v é t e l :		
		Készpénz :	Értékpapir :	Kötvények :
		36	37675	1135
		frt.	frt.	frt.
		61	—	—
		kr.	kr.	kr.
1.	Az 1880-ik évről áthozott			
2.	Az első hazai takarékpénztár adománya	200	"	"
3.	Az 1881-ik évben befolyt alapítványok és örökítő tagdíjak	290	"	05
4.	A társulat saját alapítványa a forgó tőkéből	2000	"	"
5.	A forgó tőke 1881. bevételeinek 5 ^o / _o -a alapítványul iratott át kerek számban	1150	"	"
6.	A könyvkiadó vállalat 1881. évi tiszta bevétele alapítványul iratott és pedig az I-ső ciklusból 260 frt. 39 kr. II-ik " 214 " 31 " III-ik " 700 " 99 "	1175	"	69
7.	Johnson „Miből lesz a termés“ című munka olcsóbb kiadásából befolyt összeg	53	"	36
8.	Értékpapírok kisorsolásából	2784	"	"
9.	Vásárolt értékpapírok	—	"	"
	Összes bevétel	7689	"	71
	Levonván az összes kiadást	6010	"	56
	Marad mint tényleges alap-tőke 1881 végén	1679	"	15
			41420	
				1135

K i a d á s :

		Készpénz :	Értékpapir :	Kötvények :
		6010	—	—
		frt.	frt.	frt.
		56	—	—
		kr.	kr.	kr.
1.	Értékpapírok vásárlására	6010	"	"
2.	Kisorsolt értékpapírok	—	"	"
	Összes kiadás	6010	"	56
			2855	
				—

III.

FORGÓ TŐKE SZÁMLÁJA.

		B e v é t e l :		
1.	Az 1880-ik évről maradt pénzkészlet			3721
2.	Alapítványi és takarékpénztári kamatok	2670	frt.	17
3.	Oklevelek díja	780	"	—
4.	Tagok évdíjai	14816	"	25
5.	Évdij-hátralékok	451	"	50
6.	Előre fizetett tagdíjak	459	"	—
7.	Eladott kiadványok	2949	"	39
8.	Vegyesek	38	"	47
9.	Hirdető melléklet	859	"	50
	Összes bevétel			23027
				frt. 28
				kr. 11

Kiadás:

1. A „Természettudományi Közlöny“ kiállítására	7441	frt.	67	kr.	
2. Népszerű előadásokra	2113	”	33	”	
3. Könyvtárra	1978	”	92	”	
4. Oklevelek kiállítására	206	”	30	”	
5. Kisebb nyomtatványokra	285	”	25	”	
6. Irodai költségekre	117	”	27	”	
7. Póztai költségekre	251	”	56	”	
8. Lakásbérrre	1594	”	50	”	
9. Bútorokra és eszközökre	296	”	95	”	
10. Fűtésre és világításra	454	”	66	”	
11. Vegyes kiadásokra	242	”	70	”	
12. Tiszti díjazásra	3674	”	73	”	
13. Szolgák fizetésére	1210	”	—	”	
14. Rendkívüli kiadások	20	”	—	”	
15. A hirdető mellékletre	607	”	53	”	
16. Pályakérdésekre	600	”	—	”	
17. Átírás az alaptörkéhez	3150	”	—	”	
					24245
					frt. 87
					kr.
<i>1882-re átviendő pénzkészlet</i>					2503
					”
					74
					”

IV.

ORSZÁGOS ÉRDEKŰ KUTATÁSOK ÉS KÖZLEMÉNYEK SZÁMLÁJA.

Bevétel:

1. Az 1880-dik évi maradvány	5875	frt.	59	kr.
2. Az országgyűlés által az 1881-ik évre megszavazott segély	4000	”	—	”
3. Semsey Andor úr „Az állatélet jelentősége a természetben“ című munka tiszteletdíja fejében	500	”	—	”
Összes bevétel	10375	”	59	”
Levonván az 1881. évi összes kiadást	4568	”	62	”
<i>1882-re átviendő pénzkészlet</i>	5806	”	97	”

Kiadás:

1. Pethő Gyulának a „Fruska-Gora-hegység krétakorszakbeli faunája“ című munkának tiszteletdíjából előlegül	200	frt.	—	kr.
2. Buday Józsefnek a „Persányi hegység másodkori eruptív kőzetei“ című munka tiszteletdíjából előlegül	60	”	—	”
3. Dr. Schafarzik Ferencznek a „Cserhát eruptív kőzeteinek megvizsgálására“ előlegül	260	”	—	”
4. Fillokszéra-preparátumok beszerzésére	15	”	55	”
5. Herman Ottónak „Az állatélet jelentősége a természet háztartásában“ című munka tiszteletdíjából, a Semsey-féle adományból	500	”	—	”
6. Schenzl G. „Magyarország földmágnességi viszonyai“ című munkájához való táblák nyomtatásáért	260	”	—	”
7. Lengyel Istvánnak „Magyarország földmágnességi viszonyai“ című munka kéziratának sajtó alá rendezéseért	200	”	—	”
8. Könyvkötőnek a Dr. Schenzl-féle munka bekötéseért	57	”	74	”
9. Franklin-társulatnak a Dr. Schenzl Guidó „Magyarország mágnességi viszonyai“ című munkájának nyomtatásáért	2915	”	33	”
10. Daday Jenőnek „A magyar állattani irodalom ismertetése“ című munkája tiszteletdíjából előlegül	100	”	—	”
Összes kiadás	4568	”	62	”

V.

KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT.

1) Az I-ső ciklus (1872—74) számlája 1881-ben.

Bevétel:

1. Az 1881-ik évi összes bevétel	341	frt.	05	kr.
--	-----	------	----	-----

K i a d á s :

1. Tiszti díjazásokra	51 frt. 06 kr.
2. Bekötésre	29 " 60 "
3. Alapítványul átiratott	260 " 39 "
	<hr/>
	341 " 05 "

2) A II-ik ciklus (1875—77) számlája 1881-ben.

B e v é t e l :

Az 1881-ik évi összes bevétel	252 " — "
---	-----------

K i a d á s :

1. Tiszti díjazásra	37 " 69 "
2. Alapítványhoz átiratott	214 " 31 "
	<hr/>
	252 " — "

3) A III-ik ciklus (1878—80) számlája 1881-ben.

B e v é t e l :

1. Az 1870-ik évi pénztári maradvány	6669 frt. 76 kr.
2. Az 1881-ik évben befizetett évdíjak	4816 " — "
3. Az 1881-ik évben befizetett kötésdíjak	860 " 50 "
	<hr/>
Összes bevétel	12346 frt. 26 kr.

K i a d á s :

1. Fordítói és revisori tiszteletdíjakra	1113 frt. 12 kr.
2. Nyomatási költségek	6648 " 81 "
3. Bekötési költségek	2490 " — "
4. Kisebb nyomtatványok, szállítás és vegyesek	544 " 94 "
5. Tiszti díjazásra	722 " 40 "
6. Az 1880-ik évben a III-ik ciklus naplójában be- vételezett, a IV-ik ciklust illető évdíj és kötésdíj ennek részére átiratott	126 " — "
7. Alapítványul íratott	700 " 99 "
	<hr/>
Összes kiadás	12346 " 26 "

4) A IV-ik ciklus (1881—83) számlája 1881-ben.

B e v é t e l :

1. Az 1881-ik évben befizetett évdíjak	7442 frt. — kr.
2. Az 1881-ik évben befizetett kötésdíjak	913 " 50 "
	<hr/>
Összes bevétel	8355 " 50 "
Levonván az összes kiadást	3275 " 22 "
1882-ik évre átvendő pénzkészlet	5080 " 28 "

K i a d á s :

1. Fordítói és revisori tiszteletdíjra előlegül	50 frt. — kr.
2. Műmellékletekre és rajzokra	1518 " 47 "
3. Kisebb nyomtatványok és vegyesek	511 " 25 "
4. Tiszti díjazásra	800 " 50 "
5. Szolga fizetésre	395 " — "
	<hr/>
	3275 frt. 22 kr.

VI.

ÖSSZESÍTETT VAGYON-KIMUTATÁS.

a) A l a p t ő k e :

1. Értékpapírok névleges értéke	41420 frt. — kr.
2. Kötelezvényekben	1135 " — "
3. Készpénzben	1679 " 15 "
	<hr/>
	44234 frt. 15 kr.

b) Forgó tőke:

1. A bevételi többlet 1881. végén	2503 frt. 74 kr.
Összes tiszta vagyon készpénzben, értékpapirokban és kötvényekben az 1881. év végén	46737 " 89 "
Összehasonlítva az 1880 végén kimutatott tiszta vagyonnal	42568 " 44 "
Az 1881-ik évi vagyonszaporodás	4169 " 45 "

(Az itt kimutatott tiszta vagyon összegén, 46737 frt. 89 kron felül, rendelkezik a *könyvkiadó vállalat* 5080 frt. 28 kr. készlettel s az „*országos érdekű kutatások és közlemények számlája*“ 5806 frt. 97 kr. készpénzzel.)

Kelt Budapesten, 1881-ik évi december 31-ikén.

LEUTNER KÁROLY,
pénztárnok.

A választmány részéről kiküldött szám- és pénztárviszsgáló bizottság:

KLEIN GYULA, s. k.

DR. RÓZSAHEGYI ALADÁR, s. k.

A közgyűlés részéről kiküldött szám- és pénztárviszsgáló bizottság:

EGRESY REZSŐ, s. k., GHYCZY GÉZA, s. k.

SOMOGYI RUDOLF, s. k.

IV.

KÖNYVTÁRNOKI JELENTÉS.

— Heller Ágosttól. —

Tisztelt Közgyűlés!

Ísmét elmúlt egy év, hogy szerencsém volt e helyen könyvtárunk állapotáról jelentést tenni. Habár a lefolyt évben sem fordult elő oly fontosabb esemény, mely könyvtárunk állapotára befolyással lett volna, azt hiszem mégis, hogy magában véve azok a számok, melyek jelen állását visszatükröztetik, összehasonlítva a mult évivel, elég érdekes és figyelemreméltó mozzanatot nyújtanak.

Társulatunk könyvtára az országos nagy könyvtárak mellett bizonyára elég szerény kis könyvgyűjtemény, de könyveinek legnagyobb része századunk második felében látott napvilágot, azon korban, melynek szellemi termékeit ma még elég sűrűen forgatják, s így könyvtárunk használati értéke aránylag sokkal nagyobb, mint ezt, a kötet-számból ítélve, föltételezni lehetne.

A Társulat könyvkészlete három főcsoportból áll. Az első a különböző — könyvtárunkban képviselt — tudománysszakok állományát képezi; a második a tudományos folyóiratok osztálya, végül a harmadik a társulatunkkal kiadványcserében álló tudományos intézetek és társulatok kiadványainak gyűjteménye.

Az első ezen csoportok közül a könyvtár zömét képezi s ez lassan szaporodik. Nem úgy a két utolsó, mely sokkal nagyobb mérték szerint növekedik. Társulatunk olvasó-termében jelenleg 90 folyóirat van kitéve. Ezek által a könyvtár egy év lefolyása alatt majdnem kétszáz kötettel sza-

porodik. Még tetemesebb azon gyarapodás, mely a társulatunkkal kiadványcserében levő társulatok útján történik. Jelenleg 137 tudományos egyesületnek és intézetnek küldjük meg kiadványainkat és ezért viszonzásul majdnem szünet nélkül özönlik könyvtárunkba a világ minden részéről, a Föld legkülönbözőbb nyelvén ama társulatok kiadványainak tekintélyes halmaza, lévén társulatunknak hazánkban 17, az osztrák tartományokban 16, a külföldön pedig 104 ilyen szövetséges tudományos társulata. Kétséget nem szenvedhet, hogy ezen a réven a könyvtárba jutó művek annak igen becses részét teszik és gazdagítására nagy mértékben szolgálnak. Ezt legjobb meggyőződéseim szerint állíthatom mint könyvtárnok, ki e becses dolgokat — már hivatalból is átlapozom és beiktatom; beiktatom, hogy ott érintetlenül, talán egy későbbi, mohóbban kutató kor számára őriztesse nek meg.

Nem tartozik szorosan véve ide, de mégis kijelentem, hogy alkalmasabb időben kellő helyen majd bátorkodom indokolt indítványt tenni az iránt, miképen lehetne azt a kincset, mely az imént leírt úton könyvszekrényeink biztos mélyébe évről évre elsüllyed, legalább részben már a jelenkor számára gyümölcsözővé tenni.

Tisztemben áll, hogy a könyvtár állásáról, gyarapodásáról és használatásáról jelentést tegyek.

A könyvtárban f. é. januárhó 6-ikán 5994 mű volt. Az egész állomány 10,276 kötetből, 1800 füzetből és 66 atlaszból, tehát összesen 12,142 darabból állott.

A következő táblázat, szokott módon összeállítva, a könyvkészlet szakok szerinti felhasználását tünteti elő:

A csoport neve	Csoportbetű	Művek száma
Anthropológia, ethnographia	A	191
Philosophia, tudománytörténelem	B	400
Chemia, chemiai technológia	C	238
Astronomia, meteorológia	D	239
Geographia, útleírások, statisztika, nemzetgazdaságtan	E	426
Gazdaságtan, érdészet	F	305
Zoológia	G	380
Botanika	H	346
Mineralógia, geológia, palaeontológia	I	284
Orvosi tudományok, egészségügy, balneológia	K	1246
Physiologia, anatómia	L	241
Physika	M	325
Encyclopaediák, szótárak, bibliographia, programok	N	144
Folyóiratok	O	236
Tudományos társulatok és intézetek kiadványai	P	238
Vegyések	R	351
Hungarica	S	404
Összesen		5994

A múlt évi kimutatás szerint állott a könyvtár 5758 munkából, jelenleg tehát 236 munkával több van, mint a múlt 1880-ik év végén, miáltal a könyvtár összes műveinek száma 4% százalékkal növekedik.

A könyvtárt igénybe vette a lefolyt évben 216 társulati tag, kik 1395 művet kölcsönöztek ki házi használatra. E számba nincsenek betudva azon olvasók, kik az olvasó-teremben használtak valamely könyvet.

Végül felemlitem, hogy a Társulat a múlt évben 1978 forint 92 krajczárt fordított könyvtárára.

Elnök a tiszti jelentésekkel kapcsolatban tudatja, hogy a választmány a közgyűlést megelőzőleg a múlt évi számadásokat, a pénztárt meg a könyvtárt kebeléből kiküldött bizottságok által megvizsgálta; a számadásokat és pénztárt azonkívül az a háromtagú bizottság is megvizsgálta, melyet a múlt évi közgyűlés küldött ki e célra.

Titkár felolvassa e bizottságok jelentéseit:

1. Klein Gyula és Rózsahegyi Aladár urak, mint a választmány részéről a számadások és a pénztár megvizsgálására kiküldöttek, a pénztárnok számadásainak hitelesítő lapjára a következő záradékot írták: „Jelen számadás tételeit úgy egymással valamint a könyvekkel,

pénztárral és értékpapirokkal összehasonlítottuk és azokat minden tekintetben rendben találtuk. Budapesten 1882. jan. 9-ikén.

2. Egresy Rezső, Ghyczy Géza és Somogyi Rudolf urak, mint a számadások és pénztár megvizsgálására a múlt évi közgyűlés részéről kiküldött bizottság tagjai a pénztári számadások hitelesítő lapjára következő nyilatkozatot írták: „Alulírottak, mint a közgyűlés részéről a számadások és pénztár megvizsgálására kiküldöttek, úgy a számadási könyveket, mint a pénztári készletet és az értékpapirokat megvizsgáltuk; a számadást rendben, a pénztári készletet és értékpapirokat a számadásilag kimutatott mennyiségben hiány nélkül találtuk. — Budapesten 1882. január 13-ikén.”

3. Bene Rudolf, Somogyi Rudolf és Wartha Vincze urak, mint a választmány részéről a könyvtár megvizsgálására kiküldött bizottság tagjai, a következőleg nyilatkoznak: „Alulírottak a könyvtár megvizsgálása végett a t. választmány részéről kiküldetvén, a Társulat könyvtárában a mai napon megjelentünk, s a leltárt, katalógusokat és a könyvek elhelyezését megtekintettük; a könyveket szokott rendben találtuk, s a könyvek elhelyezésére nézve örömmel tapasztaltuk, hogy a könyvtár egy szobával szaporodván, a könyvek czélszerűbb elhelyezése, a mely tavál már égető szükségnek látszott, most valósúlva van. Kelt Budapesten, 1882. jan. 9-ikén.”

E jelentésekkel kapcsolatban elnök a következő kérdést intézi a közgyűléshez: „Van-e a jelenlevők közül valakinek észrevétele az imént felolvasott tiszti jelentésekre?”

Miután észrevétele senkinek sem volt, kérdi az elnök: „Tudomásul veszi-e a közgyűlés a tiszti jelentéseket?”

A közgyűlés a tiszti jelentéseket tudomásul veszi.

Titkár felolvassa az 1880. jan. 21-ikén tartott közgyűlésen kitűzött és 1881. okt. 31-ikén lejárt geológiai titkos pályázat eredményéről a bírálók jelentését.

A pályakérdés a következő volt: „Kivántatik hazánk valamely érdekesebb pontjának geológiai tanulmányozása, a helyi viszonyok szerint vagy palaeontológiai vagy petrográfiai önálló kutatásokkal“. Jutalma a Bugát-alapítványból 300 frt. — A kitűzött határidőig e kérdésre egy pályamunka érkezett „Hajdan és most“ jelíggel, melynek jelíggés levele a választmány novemberi ülésén a társulat pecsétjével elnökiileg lezárattott, a munka pedig megbírálásra kiadatott. A bírálók véleménye róla a következő:

JELENTÉS

a Bugát-alapból kitűzött geológiai pályázat eredményéről.

A „Hajdan és most“ jelíggel beküldött munka tárgyát a gömör-nógrádmegyei basaltterület földtani leírása képezi. E vidék eruptív képződményei földtani szempontból, különösen petrographiai és vulkanológiai tekintetben fölötte érdekesek, és beható átkutatásuk, megismertetésük annál kívánatosabb, mivel az eddigi földtani irodalomban róluk csak egyes és hiányos adatok vannak.

A mint a szóban forgó munka előszavából kitűnik, szerzője több éven át nagy buzgalommal foglalkozott a nevezett vidék átkutatásával és sok munkát fordított feladatának megoldására, úgy a helyszínen mint a laboratóriumban. Ennek megfelelőleg a munka ezen érdekes képződményeknek igen tökéletes és a részletekbe bocsátkozó képét nyújtja, melyben különös elismerést érdemelnek azon számos, a kőzetek tektonikájára, szövetére, valamint petrographiai minőségére vonatkozó adatok, melyek csak szorgalmas utánajárás és a gyűjtött anyagon megejtett gondos laboratóriumi munka eredményei lehetnek.

A tárgyalás egészben véve világos és a tudomány mai álláspontjának megfelelő.

A munka számos melléklete nagyobb részt igen csinos kivitellű rajz, melyek a munka értékét jelentékenyen fokozzák.

A mondottakat tekintetbe véve, alulírottak a „Hajdan és most“ jelíggel munkát a *kitűzött pályadíj elnyerésére érdemesnek ítélik.*

Budapesten, 1881. decz. 18-ikán.

DR. KRENNER JÓZSEF.

INKEY BÉLA.

E jelentéssel kapcsolatban titkár előadja, hogy a választmány a bíráló bizottság véleményét magáévá tette és a pályadíjnak odaítélését a maga részéről is ajánlja.

A közgyűlés ezt elfogadja és elhatározza, hogy a 300 frtnyi pályadíj a Bugát-alapból a „Hajdan és most“ jelíggel munkának kiadassék.

Erre az elnök a lepecsételt levélborítékot, majd a jelíggel levelet felbontja, melyből Dr. Schafarik Xav. Ferencz neve tűnik elő.

A közgyűlés a nyertest éljenzéssel üdvözli.

Titkár előterjeszti, hogy a jelen évben az országos érdekű kutatások köréből mezőgazdasági munkákra kerül a sor; kéri a közgyűlést, hogy előbbi határozata értelmében 1000 frtot tűzzön ki e célra pályadíjúl.

A közgyűlés elhatározza e pályázatnak szokott módon való kihirdetését. (L. a borítékon.)

A titkár, jelentve, hogy a Bugát-alapból kitűzendő 300 frtnyi pályadíjra ez évben növénytani munka következik, előadja, hogy a választmány a következő kérdést ajánlja kitűzni: „*Tanulmányostassanak összehasonlítólág bonca- és fejlődéstani szempontból a Gyékényfélék (Typhaceae) családjához tartozó nemek (Typha, Sparganium), kiváló tekintettel a virág fejlődésére.*“

A közgyűlés e kérdést elfogadja és a titkárságot megbízza, hogy a pályázatot szokott módon hirdesse ki. (L. a jelen füzet borítékán).

Titkár bejelenti a mult évben választott tagokat, elmondván, hogy az örökítő tagok száma 6-tal, a rendes tagoké pedig 402-vel szaporodott.

A közgyűlés a tagok neveit, minthogy a Közlöny borítékán mindenkor közöltettek, felolvasottaknak tekinti és megválasztásukat tudomásúl veszi.

Elnök az 1882-iki számadások megvizsgálására Ghyczy Géza, Somogyi Rudolf és Egresy Rezső urakat jelölve ki, a közgyűlés ezt helybenhagyja és nevezett tagokat a számadások meg a pénztár megvizsgálására mint bizottságot kéri fel.

Titkár előterjeszti Szily Kálmánnak a Társulat választmányához intézett következő indítványát:

„Tisztelt Választmány! Alulírott Semsey Andor urat, ki a természettudományok művelését hazánkban többrendbeli pályadíj kitűzésével Társulatunk kebelében nagy mértékben előmozdította, Társulatunknak és a természettudományoknak felvirágoztatásán odaadással fáradozott, nemzeti intézeteinket több ezerre menő adományokkal támogatta és a természettudományoknak maga is lelkes művelője: a k. m. Term. tud. Társulat *tiszteleli tagjává* leendő megválasztásra melegen ajánlom és kérem a választmányt, hogy ez indítványomat a közgyűlésnek pártolólág terjeszsze elő.“

Titkár ennek felolvasása után elmondja, hogy a választmány ez indítványt elfogadta és a közgyűlésnek foganatosításra ajánlja.

A közgyűlés hangos éljenzéssel ad kifejezést beleegyezésének és Semsey Andor urat a k. m. Természettudományi Társulat *tiszteleli tagjává egyhangúlag megválasztja.*

Elnök kérdést intéz a jelenlevőkhöz: van-e valakinek valami indítványa?

Indítványt senki sem tett.

Rózsahegyi Aladár, mint a szavazatszedő bizottság elnöke jelentést tesz a választások eredményéről: Beadatott 89 szavazat, egy szavazó-czédula mint egészen üres, megsemmisítettett. Abszolút többséggel megválasztattak a következők:

1. *Allattanra*: Dr. Horváth Géza 48 szavazattal.

2. *Ásvány- és földtanra*: Dr. Szabó József 81, Dr. Krenner József 77 és Lóczy Lajos 54 szavazattal.

3. *Chemidra*: Dr. Than Károly 82 szavazattal.

4. *Élettanra*: Dr. Thanhoffer Lajos 75 szavazattal.

5. *Természettanra*: Dr. Schenzl Guido 72 szavazattal.

Azonkívül ásványtanra, mely szakra 4 választandó, legtöbb szavazatot kapott Semsey Andor és Inkey Béla, a természettanra pedig, melyre két tag választandó, Fröhlich Izor és Somogyi Rudolf. Ennél fogva kéri a közgyűlés elnökét, hogy az alapszabályok értelmében e legtöbb szavazatot kapott tagok között szűkebb körű választást elrendelni sziveskedjék.

Elnök felkéri a közgyűlést, hogy az ásványtanra Semsey Andor és Inkey Béla, a természettanra Fröhlich Izor és Somogyi Rudolf között új választást ejtsen meg. — Minthogy pedig a szavazatok összeszámlá-

lása hosszabb időbe kerül s a választás eredményeit a legtöbben nem hajlandók bevárni, megköszönve a jelenlevők szíves figyelmét és érdeklődését, a közgyűlést formailag berekeszti.

A szűkebb körű választás eredménye a következő: Beadatott 73 szavazat.

Ásvány- és földtanra megválasztott Semsey Andor 52 szavazattal, *természettanra* Fröhlich Izor 40 szavazattal. E szerint az egész választmány 1882-ik évre következő tagokból áll:

Allattanra: Frivaldszky János, Horváth Géza, Kriesch János, Margó Tivadar.

Ásvány- és földtanra: Krenner József Sándor, Lóczy Lajos, Semsey Andor és Szabó József.

Élettanra: Mihálkovicz Géza, Plósz Pál, Thanhoffer Lajos és Rózsahegyí Aladár.

Növénytanra: Dapsy László, Jurányi Lajos, Klein Gyula és Schuch József.

Természettanra: Fröhlich Izor, Schenzl Guido, Schuller Alajos és Sztoczek József.

Vegytanra: Lengyel Béla, Say Móricz, Than Károly és Wartha Vincze.

A KIR. MAGYAR

TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

RÉSZÉRE TETT ALAPÍTVÁNYOK

ÖSSZEJE ÉS ELHELYEZÉSE

1881 DECEMBER 31-ikén.

	Készpénz- ben frt. kr.	Értékpa- pirban frt. kr.	Kötelez- vényben frt. kr.
† GRÓF ANDRÁSSY GYÖRGY, 1846	105.—	—.—	—.—
DR. BALOGH KÁLMÁN, Budapest 1874 (1860)*	200.—	—.—	—.—
BARONYI testvérek, Budapest 1880	—.—	100.—	—.—
GRÓF BATTYÁNY GÉZÁNÉ, Polgárdi 1879	60.—	—.—	—.—
ÖZV. GRÓF BATTYÁNY LAJOSNÉ, Dáka 1879	60.—	—.—	—.—
BÉKÉSI GYULA, Debreczen 1873 (1871)	60.—	—.—	—.—
† DR. BENE FERENCZ, 1858	210.—	—.—	—.—
DR. BENE RUDOLF, Budapest 1874 (1847)	—.—	100.—	—.—
† BENEDEK JÓZSEF (hagyaték, kamataival) 1867	79.22	—.—	—.—
BLATHY EDE, München 1874 (1872).	60.—	—.—	—.—
† DR. BUGÁT PÁL (pályadíjakra) 1864 (1841)	2000.—	—.—	—.—
BUGÁT gyűjtése SCHUSTER JÁNOS nevére, 1847	2566.02	—.—	—.—
BULLA THEOFIL, Zircz 1867	60.—	—.—	—.—
DE GERANDO ATTILA, Páris 1880 (1873)	60.—	—.—	—.—
DR. CSAZSÁR KÁROLY, Budapest 1875 (1865)	100.—	—.—	—.—
† DR. CSAUSZ MÁRTON, 1857	180.—	—.—	—.—
† CSENGERY ANTAI, 1873 (1853)	—.—	100.—	—.—
CZAPKAI JÓZSEF, Budapest 1869.	200.—	—.—	—.—
† CZINDERY LÁSZLÓ, 1846	105.—	—.—	—.—
DOMANICZKY ISTVÁN, Budapest 1873 (1869)	—.—	105.—	—.—
EGRESY REZSŐ, Budapest 1872 (1861)	—.—	525.—	—.—
Oldalösszeg	6105.24	930.—	—.—

* A zárjelben levő évszám a rendes taggá való megválasztás idejét jelenti.

	Készpénz- ben	Értékpa- pirban	Kötelez- vényben
	frt. kr.	frt. kr.	frt. kr.
Áthozatal	6105.24	930.—	—.—
BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND, Budapest 1874 (1869)	200.—	—.—	—.—
GRÓF FESTETICS PÁL, Budapest 1875	200.—	—.—	—.—
DR. FODOR JÓZSEF, Budapest 1880 (1869)	100.—	—.—	—.—
GSCHWIND MIHÁLY, Budapest 1868	100.—	—.—	—.—
† GUBICZ ANDRÁSNE, 1875	—.—	100.—	—.—
DR. GYÖMÖREY VINCZE, Sümegh 1875 (1869)	—.—	100.—	—.—
GRÓF HADIK BÉLANÉ, Pálóc 1876	200.—	—.—	—.—
† HÁM JÁNOS, 1847	210.—	—.—	—.—
HAMALIÁR KÁROLY, R.-Szombat 1873 (1867)	69.—	—.—	—.—
† HAMMERSCHMIDT FERENCZ, 1846	105.—	—.—	—.—
HANUSZ ISTVÁN, Kecskemét 1878 (1869)	60.—	—.—	—.—
DR. HAYNALD LAJOS, Kalocsa 1864	—.—	525.—	—.—
HAZAI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁR 1871—73 és 1881	500.—	—.—	—.—
† HETÉNYI MIHÁLY, 1876 (1871)	500.—	—.—	—.—
HOHENAUER IGNÁ CZ, Kassa 1877 (1868)	100.—	—.—	—.—
DR. HÓGYES ENDRE, Kolozsvár 1877 (1871)	60.—	—.—	—.—
HUNFALVY JÁNOS, Budapest 1880 (1856)	100.—	—.—	—.—
IPOLYI ARNOLD, Besztercebánya 1873 (1868)	60.—	—.—	—.—
JAGICZA LAJCS, Ravazd 1874 (1869)	100.—	—.—	—.—
DR. JEDLIK ÁNYOS, Budapest 1873 (1841)	100.—	—.—	—.—
JEZSOVICS KÁROLY, Selmeczbánya 1874 (1870)	60.—	—.—	—.—
KÁLLAY BÉNI, Budapest 1873 (1859)	100.—	—.—	—.—
† KARLOVSZKY ZSIGMOND, 1873 (1857)	—.—	100.—	—.—
KERESKEDŐ IFJAK EGYESÜLETE, Budapest 1873	—.—	100.—	—.—
DR. KÉTLI KÁROLY, Budapest 1881 (1862)	60.—	—.—	—.—
KOLLER FERENCZ, Páhok 1873 (1869)	48.—	—.—	—.—
KONKOLY THEGE MIKLÓS, O-Gyalla 1874 (1869)	105.—	—.—	—.—
† KOPÁCSY JÓZSEF, 1846	60.—	—.—	—.—
DR. KORÁNYI FRIGYES, Budapest 1880 (1865)	—.—	100.—	—.—
KORIZMICS LÁSZLÓ, Budapest 1860 (1857)	—.—	—.—	100.—
† KORNITZKY MIKSA, 1878 (1876)	—.—	—.—	200.—
GRÓF KORNISS EMIL, Budapest 1875 (1870)	—.—	105.—	—.—
KOSSUTH LAJOS, Collegno al Baraccòne 1876	—.—	105.—	—.—
DR. KOSUTÁNY TAMÁS, M.-Óvár 1880 (1872)	60.—	—.—	—.—
† KOVÁCS ISTVÁN (Nagy-Ajtai) 1869	60.—	—.—	—.—
KRIESCH JÁNOS, Budapest 1875 (1863)	100.—	—.—	—.—
† KUBINYI ÁGOSTON, 1866	500.—	—.—	—.—
KUSSINSZKY ARNOLD, Jászó 1872 (1864)	60.—	—.—	—.—
LECHNER LAJOS, Budapest 1876 (1864)	100.—	—.—	—.—
LEUTNER KÁROLY, Budapest 1873 (1868)	—.—	105.—	—.—
† BÁRÓ LOPRESTI ÁRPÁD, 1870 (1868)	60.—	—.—	—.—
DR. MARGÓ TIVADAR, Budapest 1873 (1845)	200.—	—.—	—.—
MICSKEY IMRE, Budapest 1877	—.—	100.—	—.—
MICSKEY-SOÓS ANNA, Budapest 1877	—.—	100.—	—.—
DR. MIHÁLKOVICS GÉZA, Budapest 1880 (1869)	—.—	100.—	—.—
† MIRLOVICS GYÖRGY, 1878 (1868)	100.—	—.—	—.—
MONTEDEGOI ALBERT FERENCZ, Eger 1869 (1843)	25.—	—.—	75.—
† GRÓF NÁDASDY FERENCZ, 1846	105.—	—.—	—.—
NEY BÉLA, Budapest 1873 (1871)	95.—	—.—	—.—
NIKI MIHÁLY, Budapest 1881 (1874)	100.—	—.—	—.—
ÓNODY BERTALAN, Tiszalök 1878 (1873)	—.—	210.—	—.—
DR. ORBAY ANTAL, Jászberény 1873 (1857)	48.—	—.—	—.—
PALCZER ERNŐ, Nagy-Károly 1874 (1869)	67.50	—.—	—.—
DR. PERÉMI GÁBOR, Tolmács 1881 (1875)	70.05	—.—	—.—
PETHŐ GYULA, Budapest 1876 (1869)	—.—	100.—	—.—
BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES, Budapest 1873 (1859)	—.—	100.—	—.—
PULSZKY FERENCZ, Budapest 1876 (1872)	100.—	—.—	—.—

Oldalösszeg . . . . . 11152.79   2980.—   375.—

	Készpénz- ben frt. kr.	Értékpa- piiban frt. kr.	Kötelez- vényben frt. kr.
Áthozatal	11152.79	2980.—	375.—
† PYRKER LÁSZLÓ, 1845	315.—	—	—
RÁBA MIKLÓS, Görgeteg 1873 (1871)	60.—	—	—
† RICHTER ALAJOS, 1846	210.—	—	—
† BÁRÓ RITTERSTEIN ÁGOSTON, 1846	105.—	—	—
† ROCHOS ISTVÁN, 1846 (1841)	105.—	—	—
SÁSKA MIHÁLY, Budapest 1874 (1869)	100.—	—	—
DR. SCHULEK VILMOS, Budapest 1880 (1875)	100.—	—	—
SCHULLER ALAJOS, Budapest 1879 (1868)	—	105.—	—
DR. SCHVARCZ GYULA, Budapest 1864	—	—	300.—
SEMSEY ANDOR, Budapest 1874	100.—	—	—
† SCITOVSZKY JÁNOS, 1864	500.—	—	—
SIMON ELEK, Kolozsvár 1869	—	105.—	—
SIMONYI ANTAI, UJHÁZI LÁSZLÓ nevére 1869 (1862)	—	—	200.—
† BÁRÓ SINA SIMON, 1856	525.—	—	—
SÍPOS PÁL, Szikszó 1881 (1869)	60.—	—	—
DR. SOMOGYI KÁROLY, Esztergom 1878	200.—	—	—
SOMOGYI RUDOLF, Budapest 1873 (1860)	—	100.—	—
DR. SLESZEL LAJOS, Tápió-Szele 1873 (1869)	100.—	—	—
DR. SZABÓ JÓZSEF, Budapest 1877 (1848)	—	105.—	—
SZANDTNER HENRIK, Pusztatúzok 1873 (1870)	60.—	—	—
† SZANISZLÓ FERENCZ, 1845	52.50	—	—
SZENTANDRÁSSY LAJOS, Eperjes 1877	60.—	—	—
† SZIGLI GÁBOR, 1846	105.—	—	—
SZILY KÁLMÁN, Budapest 1873 (1860)	—	210.—	—
† SZÓNYI PÁL, 1878 (1846)	—	—	200.—
SZÜTS ISTVÁN, Dergecs 1875 (1869)	60.—	—	—
† TAKÁCS JÁNOS, Budapest 1880 (1846)	100.—	—	—
M. K. TENGERSZETI HATÓSÁG, Fiume 1875	100.—	—	—
DR. THAN KÁROLY, Budapest 1874 (1859)	—	200.—	—
DR. THANHOFFER LAJOS, Budapest 1877 (1868)	100.—	—	—
† THURZÓ GÁBOR, 1873 (1872)	—	—	60.—
TOMORY ANASZTÁZ, Gomba 1858	105.—	—	—
DR. VÁSÁRHELYI IMRE, Szomor 1878 (1862)	—	100.—	—
VIRÁGH ELEK, Nagyvárad 1877 (1868)	60.—	—	—
DR. WAGNER JÁNOS, Budapest 1873 (1870)	—	105.—	—
DR. WARTHA VINCZE, Budapest 1876 (1868)	—	100.—	—
YBL MIKLÓS, Budapest 1873	100.—	—	—
ZSIVORA GYÖRGY, Budapest 1874	100.—	—	—
A K. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT saját alapítványai:			
a) A „Népszerű előadások“ jövedelme 1866-ban	300.—	—	—
b) A Bugát-Schuster alapítvány kamatai (1868—1873)	1417.75	—	—
c) A Könyvkiadó Vállalat jövedelme (1872—1881)	8273.23	—	—
d) Dr. Kátai Gábor volt titkár emlékére. 1878	200.—	—	—
e) Tökésítés az 1878—1881-ik évi pénztári maradványból	7875.35	—	—
Összesen	32701.62	4110.—	1135.—

A készpénzben befolyt alapítványokból 31022 frt. 47 kr-ért successive értékpapirok vásároltattak, valamint az időközben kibúzott értékpapirok beváltási ára is megint értékpapirokba lőn fektetve. Az ekként apránként összevásárolt értékpapirok névleges értéke 37310 frtot tesz. És így az alapítványok 1881. decz. 31-ikén következőleg vannak elhelyezve:

Budapest 1881, december 31-ikén.

1679.15   4110.—   1135.—

FODOR JÓZSEF, titkár.

LEUTNER KÁROLY, pénztárnok.

LEVÉLSZEKRÉNY.

KÉRDÉSEK.

(9.) Ma, azaz 1882. évi január 16-ikán délután 2 óra 47 perczkor igen szép fénytüneteménynek voltunk tanúi Csajághon, a Balaton északkeleti partjához közeleső faluban.

A mondott időben ugyanis a déli égen három Nap volt szemlélhető. Közepén a valódi Nap. Ettől keletre és nyugatra, vele egy síkban egy-egy nap nagyságú csillag ragyogott, a Naptól mindegyik mintegy 12° távolban. Az egész déli ég szokatlan fényes volt, szeszélyes alakú felhőkkel, melyek a napok ragyogó tányérait eltakarták. A hideg 1°R. volt. Fenn a napok felett, csaknem a zenithen igen szép szivárvány terjeszté ki tündöklő ívét. A tünetemény mintegy 5 perczig tartott. CSAPÓ ÖDÖN.

(10.) Mely időszakban és mily szerekkel pusztítható legjobban a veteményes kertekben lévő csupasz házi csiga, mely már pár éve minden veteményemet teljesen tönkretette, még a dohány-ültetvényt is.

T. G.

(11.) Valaki azt mondá, hogy az 1880-iki bécsi Ipar-kiállításon látott egy nagy gőzgéphez hasonló gépezetet, melyet két gázláng hozott mozgásba, de nem gőzfejlesztés által. Lehetséges-e az, hogy két gázláng egy nagy gépezetet mozgásba tartson, s ha igen, az ily gépeknek nagyobb elterjedését mi gátolja?

DR. V.

(12.) A múlt év október havában több egészen új hordót vettem bor tartására; amint a kiforrott bort megízleltem, azt egészen záptojás szagúnak találtam; kérdezősködéseimre ennek oka felől, azt felelték, hogy a mocsáros helyen termett fából készített hordó a különös szag oka. — Ha ezen szagot valami czélszerű szerrel el lehetne venni a

bortól, kérem a tek. szerkesztőséget engem arról a „Term. Közl.“ útján értesíteni.

H. K.

(13.) A természettudósok és orvosok kutatásai kiderítették azt a tényt, hogy a ragályos betegségek a baktériák és gombák által terjednek, melyek a levegőben lebegnek s a tüdőbe, vérbe vagy sebre jutva, csodálatos gyorsasággal szaporodnak, és azt a betegséget, melyből lételők ered előidézik az egészséges testben is. A baktériák és gombák megsemmisítése a körlegben, vagyis a dezinfekció tehát fontos. Eddig eczetel, chlórrel, karbolsavval stb. dezinficiáltak, de újabban egy még hatásosabb, könnyen kezelhető s szagtalan szert ajánlanak; ez a *thymol*. Iskolákban és általában mindenütt, hol sok gyermek van együtt, igen tanácsos volna thymolt elpárologtatni. Még czélszerűbb volna thymolt tartalmazó kis zacskót viseltetni a gyermekekkel mellükön. — Tisztelettel bátorodom kérdezni: Való-e a thymolról írt közlemény? és lehet-e minden káros következmény nélkül gyermekekkel kis zacskóban viseltetni?

BLASKOVICS GYULA.

(14.) A gazdasszonyokra, kik nem lanknak folyó partján, fölötte kellemetlen, hogy, ha nincs felfogott esővízük, ruháikat egyáltalán nem lehet, vagy csak fél eredménynyel lehet mosatni — kútvízben. Sok házi asszony lekötelezve érezné magát, ha szíves felvilágosítását olvashatná a Közlönyben:

1. Miért alkalmatlan a kútvíz a ruhamosáshoz? (t. i. nem tisztul benne a ruha).

2. Miként lehetne a kútvizet preparálni, ha költségesen is, hogy ruhamosáshoz alkalmasabb legyen?

FELELETEK.

(2.) A „vízi elefánt“ bizonyosan a *Cystophora proboscidea*, Nils. lesz, melyet a németek „See-Elephant“-nak neveznek. Az elefánthoz annyiban hasonlít, hogy nagy, 7–8 méter hosszú állat, meg hogy orra 3–4 decméternyire nyúlik előre és mozgatható; testének, végtagjainak alkotásában azonban nem hasonlít hozzá, minthogy tulajdonképpen fika és a vízi életre van alkotva. Ez óriás állat a déli félgömb tengereiben lakik. P. J.

(3.) A beküldött disznómájban levő tömlő az ú. n. *Echinococcus veterinorum*, mely nem más, mint a kutyák vékonybelében élősködő, 3 mm. hosszú kis galandféregnek (*Taenia echinococcus*) hólyagos állapota. Volt ugyan már róla Közlönyünkben (X. kötet 209. lap 1878) szó, kiváló fontosságánál fogva azonban ez alkalommal is megemlékezünk élete folyásáról és arról,

miként kerül az az állatoknak vagy az embernek is a májába.

E galandféregnek magának horog keszorúval és szívókákkal ellátott fején kívül, még 3 tagja van, melyek közül az utolsó a leghosszabb és nagyszámú petét tartalmaz. E tag időnként leválik a többtől és a bélcsőből kivándorol. Ezen kivándorlott tagok szétmállása után egyes peték a vízzel, az edellel igen könnyen bekerülhetnek házi állataink sőt az ember gyomrába is, hol a chitinburok, mely a pete falát képezi meglágyul és szétesik. A benne levő, kamppal ellátott mikroszkópi embrió a gyomor falát átfurván, egyenesen juthat a máj felületére, vagy pedig a gyomorban elterülő hajszáledényekbe, melyek segélyével vagy a májba vagy bármely más szervbe vitétik. Ha bárhol is letelepedik, egy burok képződik körülötte, mely idővel hólyaggá

(*Echinococcus polymorphus*) nő, a mo-
gyorószem nagyságától egészen egy ember-
fej nagyságáig. Fő székhelye a máj, de a
test minden részében, még a csontokban is
előfordulhat. Az egész földön el van ter-
jedve, de főleg Izland-szigetén, hol átlag a
lakosságnak $\frac{1}{6}$ -oda pusztul el e betegség-
ben, a mit ama szokásuknak köszönhetnek,
hogy kutyáikkal egy fedél alatt tartóz-
kodnak.

Az *Echinococcus polymorphus*-nak leg-
egyszerűbb alakja az, mikor a leánybimbók
hiányoznak és a csira-tokok egyenletesen
vannak a hólyag belső falán szétszórva.
Ez alakot, mely a jelen esetben is előt-
tünk van, a régiek *Echinococcus veterinarum*
névvel jelezték. Minden csíratok 6—20 gal-
andféreg-fejet hoz létre bimbózással által,
melyek mindegyike egy-egy galandféreggé
fejlődik, ha a kutya bélcsővébe kerül. Soha
se szabad tehát ily tömlőket a kutyáknak
odavetni, mert az *Echinococcus* betegség
terjesztői a kutyák. DR. ÖRLEY LÁSZLÓ.

(5.) A fölvetett kérdésre — vajjon a
fuvola billentyűje mechanizmus-e vagy emel-
tyű — megnyugtató feleletet csak úgy le-
het adni, ha előbb megmagyarázzuk azt,
hogy mi a *mechanizmus* és mi az *emeltyű*
szó szabatos jelentése?

Mechanizmus alatt oly megszabott moz-
gású, zárt láncolatot értünk, mely *munka*
végzése nélkül különböző helyzeteket vehet
föl; ilyen pl. egy négyszög, melynek oldalai
csuklókakkal vannak összekötve.

Emeltyű-nek tekintendő minden test,
mely egy pontjában vagy egy egyenesében
alátámasztva, egy vagy több pontjában mű-
ködő erőkként által egymással *ellenkező irányú*
forgásokra indíttatik.

A *billentyű* e szerint *nem* mechanizmus,
mert a mozgása meg van ugyan szabva,
de *munka végzése nélkül* (a rúgó miatt)
nem juthat más helyzetbe és nem is alkot
zárt láncolatot. De a billentyű csakugyan
emeltyű, mert egy egyenes körül két erő
(az újj nyomása és a rúgó feszültsége) el-
lenkező irányú forgásokra indítja. Sz. K.

(6.) A gombáknak a padlóból való kiirtá-
sára leghathatósabb s talán egyedüli orvos-
ság a gombák által megtámadott deszkák-
nak újakkal való felcserélése. Sok esetben ez
sem elégséges; akkor a mikor a gomba
nem csupán a nedves deszkában talált
alkalmas talajt, hanem a padló alatti nyir-
kos s talán szerves anyagokkal telt ré-
szekben is. Ez esetekben teljesen szárazzá
kell tenni a deszkák alatti részt, még pe-
dig óvatósabban, mint azt az ácsmesterek
szokták. Ha a deszkák felváltását el akar-
juk kerülni, ideiglenes óvszerül használ-
ható a deszkáknak karbolsavval, petróleum-
mal vagy más fertőtlenítő szerrel való
impregnálása (l. Gayer: Die Forstbenutzung.

5. kiadás. Berlin, 1878; továbbá Exner s
mások faiparműtani munkáit). A „Magyar
Ipar“ című közlöny 1882. I. számában
Breuer József, gölnczi asztalos a padlózásnak
egy általa feltalált új módját ajánlja, melynél a
deszkák lerakása s egymáshoz való illesz-
tése akként van eszközölve, hogy a „gomba,
befészkelődése esetén mindjárt kiírható
s az illető megtámadott rész kitisztítható.“
DIETZ S.

(6.) A gomba spóráinak közvetlen
kipusztítására ajánlható 4% -nyi carbolsav-
val kevert víz, melylyel a szobának pado-
zata legalább háromszor teljesen bevonandó.
Ezen szerrel sikerült a selmeczi bányaaka-
démiai gépműhely helyiségének padozatát
a házi gombától gyökeresen megtisztítani.
Czél szerű még, ha a szobának padoza-
tát, nevezetesen azon helyeket, hol a házi-
gomba tenyésztés, konyhasóval behintjük.

D. M.

(6.) Ha a padozat gombás, akkor a
lakás úgy is nagyon egészségtelen; egye-
dül segítség: a padozatnak azon részét,
mely csak legkevésbé is meg van tá-
madva, felbontani és kihánytatni; még az
alatta levő homok vagy törmelék is kihor-
dandó legalább 30 cm. mélyen, s helyére,
az új padozat alá jól kiszáritott, nagyobb
szemcséjű homok terítendő. Jó lenne, ha
azon a helyen, a hol a gombásodás elter-
jedt, a padozat alja üresen hagyatnék s az
alatta levő üreg a külső levegővel hozatnék
közlekedésbe. Lehetne konyhasóval is beit-
tatni a padlót, de sárga foltot hagy hátra
és nedves marad; jó a hig mastix-czement-
tel való bevonás is, de ez is olyan foltot
hagy hátra, ami lakószobában nem kívána-
tos. Legjobb 1 liter alkoholban 5 gr. sali-
cilsavat feloldani; ezt rá kell önteni a pa-
dozatra és egy darab ronggyal jól bele-
dörzsölni, nemcsak ott, ahol a gombásodás
látszik, hanem még a környékén is.

DOMOKOS KÁLMÁN.

(—) A SZÉP BAROMFI KEDVELŐINEK.
Az állatkert fajokban gazdag baromfi ud-
vara első rangú angol és francia helyek-
ről vásárolt kitűnő tenyész példányokkal
lett felfrissítve és kiegészítve, sőt egészen
új fajok is szereztettek be. Megrendeléseket
tojásokra már elfogad az igazgatóság, és
kívánatra bárhova küld árjegyzéket.

(—) Magyar geológia most van sajtó
alatt. Dr. Szabó József, egyetemi ta-
nár geológiai tankönyvének nyomtatását
megindította ezen címmel: „Geológia, ki-
váló tekintettel a petrografiára, a vulkáni
tűneményekre és a hidrografiára.“ Mintegy
35—40 ív tartalma lesz, k. b. 300 ábrával.
Saját kiadása lévén, előfizetést is nyit 3 frt.
50 krral (egyetemtér 1. sz., ásványtani in-
tézet). A munka f. év július elejéig meg
fog jelenni.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.